

УДК 349.2

Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану

Роман Онуфрієв,

здобувач вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: у роботі аналізуються основні заходи захисту населення від можливих надзвичайних ситуацій на рівні територіальних громад. Зазначається, що місцеві владні органи активно працюють над відновленням зруйнованого житла, шкіл, дитячих садочків, лікарень, об'єктів критичної інфраструктури і т. д.

Ключові слова: *міське самоврядування, територіальні громади, воєнний стан, військові адміністрації, повноваження, відбудова, планування, міжнародна допомога.*

Зараз, коли багато областей нашої країни перебувають у конфлікті, деякі території зазнають окупації, а інші вже звільнені, питання відновлення в умовах воєнного стану на рівні місцевого самоврядування набувають нового значення. Важливими стають процеси відновлення зруйнованих житлових будівель, інфраструктури, матеріально-технічного забезпечення комунальних служб, збереження культурно-історичної та архітектурної спадщини, а також відновлення руйнівних енергетичних мереж та доріг. Місцеві органи влади самостійно впроваджують необхідні зміни, будують та зміцнюють інституції, необхідні для нормального функціонування життя громад. Як висловив Жан Монне, "Неможливо досягнути успіху без людей, інституції не можуть існувати без підтримки людей".

Серед актуальних сьогодні питань українського пошуку механізмів відбудови та забезпечення регіонального розвитку через розвиток територіальних громад важливо провести дослідження авторів, таких як І. Арутюнян, Д. Вишневський, М. Габрель, І. Древаль, М. Добровольська, О. Завальний, О. Квасніцька, Р. Кірін, М. Коваленко, В. Кузнецов, О. Нижник, А. Петровських, І. Поповиченко, А. Радкевич, М. Омеляненко, У. Хоменко, М.

Шкризінянц та інші. Проте ще залишаються не вирішеними питання ролі громад і органів місцевого самоврядування у плануванні відбудови та пошуку ефективних механізмів негайного відновлення територій умовах воєнного стану.

Планування відновлення та поліпшення того, що існувало до війни, має стати спільною метою для національного об'єднання та єдності задля досягнення перемоги. Але утруднено говорити про відновлення, коли мирні мешканці постійно піддаються нападам, лікарні піддаються бомбардуванням, міста втрачають електропостачання та водопостачання. Про відновлення можна думати лише уявляючи майбутнє після конфлікту, що включає в себе обидві складові – сподівання на краще і необхідність продовжувати боротьбу. Вторгнення та війна можуть ґрунтуватися на підходах двадцятого століття, але успішне відновлення вимагає навичок двадцять першого століття, - зауважує директор Групи оборонно-промислових ініціатив у Вашингтоні, Синтія Кук [1].

Війна продовжується, але країна вже робить кроки для відновлення своєї території, регіонів та громад. У цьому напрямку місцевим органам самоврядування важливо почати працювати вже зараз, щоб розробити стійкі проекти. У втіленні проектів відновлення держава розраховує на допомогу територіальних громад. Успіх відновлення залежатиме від того, як громади самі об'єднуюватимуться та визначатимуть пріоритети. "Залучення громадян - це набір засобів і технологій, які дозволяють залучати членів територіальної громади до прийняття рішень в межах компетенції громади та забезпечують реальне самоврядування, затверджене законодавством" [2, с. 14].

Довіра на державному рівні до населення та громад стає важливим фактором у взаємодії в суспільстві. Ця довіра створює міцну основу для єдності різних регіонів у обличчі загрози російських фашистів. Громади, що залишилися на тилу, грають важливу роль у забезпеченні соціально-економічних умов для перемоги України, тоді як громади під тимчасовою окупацією виявляють велику стійкість під час війни, зберігаючи потенціал опору і здатність до відновлення після звільнення. Ця стійкість, проявлена різними громадами, підтверджує важливість ідеї децентралізації та необхідність подальшого розвитку цього процесу в умовах післявоєнної реконструкції. Органи місцевого самоврядування продовжують виконувати свої повноваження у вирішенні місцевих питань, враховуючи специфіку умов воєнного стану, як зазначено в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень [3]. Оскільки немає обмежень щодо повноважень у разі введення воєнного стану, місцеві органи самоврядування (сільські, селищні, міські ради, їх виконавчі органи та голови) продовжують виконувати свої функції, передбачені Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні". Повноваження цих органів також регулюються Положенням Закону України № 389-VIII "Про правовий режим воєнного стану". У випадку, якщо місцеві органи самоврядування не можуть або не виконують свої повноваження, передбачені Конституцією та законами України, утворюються тимчасові державні органи - військові адміністрації населених пунктів в межах територій територіальних громад.

Умови збройної агресії примушують органи місцевого самоврядування виконувати делеговані повноваження відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні". Територіальні громади вважають розширення компетенції місцевого самоврядування шляхом делегування частини державних повноважень обґрунтованим і мудрим кроком. 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 68/2022 на всій території України було створено обласні та районні військові адміністрації на період воєнного стану для забезпечення дії Конституції та законів України (ст. 4, ст. 8 Закону № 389). Відповідно до ст. 17 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" органи місцевого самоврядування зобов'язані підтримувати діяльність військових адміністрацій у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану.

Управління на місцевому рівні у співпраці з державною владою, представленою військовими адміністраціями, може включати три форми взаємодії:

- 1) заміщення органів місцевої влади військовими адміністраціями;
- 2) спільне управління разом з громадою;
- 3) розширення повноважень органів місцевого самоврядування з частковим підпорядкуванням військовим адміністраціям вищого рівня.

Система місцевого самоврядування в Україні виявила свою ефективність. У умовах конфлікту місцева влада працює, надає послуги населенню й підтримує армію. Територіальні громади стали основою стійкості тилу в умовах війни. Колективна праця громад сприяє не лише зміцненню їх власного потенціалу, але й відіграє важливу роль у розвитку економіки країни. Під час початкового етапу широкомасштабної російської агресії, територіальні громади взяли на себе підтримку Збройних Сил України та допомогли в забезпеченні життєдіяльності населення в умовах бойових дій. Вони також активно сприяли евакуації та тимчасовому розміщенню людей у безпечних місцях, а також допомагали у переселенні підприємств, сприяючи збереженню стабільності у суспільстві. У конституціях, законах та нормативних актах європейських країн, а також в рішеннях органів місцевого самоврядування прямо вказується на необхідність залучення громадян до управління місцевістю. У Конституції України місцевому самоврядуванню приділяється значна увага, що відображено у її одинадцятому розділі.

Тому, залучення жителів до місцевого самоврядування передбачає врахування їх бажань через місцеву ініціативу щодо будь-якого питання, що належить до компетенції місцевого самоврядування. Звісно, така ініціатива не може суперечити Конституції України та чинному законодавству. Це дозволить органам місцевого самоврядування приймати необхідні управлінські рішення для вирішення нагальних потреб громад. Зокрема, у сферах фінансування благоустрою населених пунктів, забезпечення безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури, національних електронних інформаційних ресурсів і державних інформаційно-комунікаційних систем.

На 9 липня 2022 року було ухвалено Закон No 5323 «Про засади державної регіональної політики» [4], який визначає основні принципи відновлення та розвитку регіонів і громад. Цей закон передбачає комплексне вдосконалення механізмів реалізації регіональної політики держави. Відновлення територіальних громад потребує введення нової трьохрівневої ефективної й прозорої системи стратегічного планування: державна стратегія – регіональні стратегії – стратегії громад, які повинні узгоджуватися між собою та мати послідовне продовження. У зв'язку з цим впроваджуються чотири типи територій: а) території відновлення; б) полюси економічного зростання; в) території з особливими умовами для розвитку; г) території сталого розвитку.

Пріоритетом у програмі відновлення України повинна бути підтримка інституцій. Дослідження показують, що ефективність зростання країни залежить від міцних інститутів, а не від обсягу допомоги. Попри випробування війни, довіра українців до державних та соціальних інститутів постійно зростає. Необхідно, щоб агентства відновлення, міжнародні організації та громадські об'єднання не заміщали або повторювали функції державних інститутів або відбирали роботу від місцевих владних органів. Місцеві громади та громадські організації можуть діяти активно та результативно у прийнятті рішень з відновлення та контролю над діяльністю владних структур за допомогою цифрових технологій. Процес відновлення має розпочатися якнайшвидше, навіть у період війни. Фінансова допомога від міжнародних донорів та грантів на відновлення зруйнованих об'єктів повинна спрямовуватися на економічне зростання, а не заміщувати його.

Список використаних джерел:

1. Cook S. Rebuilding Ukraine after the War. Center for Strategic and International Studies. March 22, 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-ukraine-after-war>.
2. Рада та громада або як залучати громадян до місцевого самоврядування. Посібник для працівників органів місцевого самоврядування / Н. Ільків, О. Карий, О. Кушнарченко та ін.. К.: Академпрес, 2003. 132 с.
3. Національний інститут стратегічних досліджень: аналітична доповідь. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-01/ad-stiykist-gromad-_1_gotove_0.pdf.
4. Про засади державної регіональної політики: Закон України No 5323. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html>.

Abstract. *The work analyzes the main measures for the protection of the population from possible emergencies at the level of territorial communities. It is noted that local authorities are actively working on the restoration of destroyed housing, schools, kindergartens, hospitals, objects of critical infrastructure, etc*

Keywords: *local self -government, territorial communities, martial law, military administrations, powers, reconstruction, planning, international assist*

Науковий керівник:

Прогонюк Л.Ю.,
канд.юрид.наук, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
і міжнародної економіки,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 349.2

**Права органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні:
законодавчі аспекти та проблеми впровадження**

Вікторія Кривенко,

здобувач вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** в роботі проведено дослідження законодавчого регулювання та практику виконання обов'язків органів місцевого самоврядування в Україні під час воєнного стану. Виділяється позитивний вплив реформи децентралізації на здатність територіальних громад вирішувати свої проблеми та на універсальний інститут місцевого самоврядування. Сильні територіальні громади сьогодні мають більше ресурсів та можливостей ефективно реагувати на сучасні виклики.*

***Ключові слова:** органи публічної адміністрації, органи місцевого самоврядування, повноваження органів місцевого самоврядування, територіальна громада, воєнний стан.*

Обговорення про Інститут місцевого самоврядування завжди були актуальними для суспільства, науковців та законодавців. Але в останні часи ця тенденція посилилася, особливо з введенням воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року через російське вторгнення. Це безпосередньо вплинуло на роботу усіх публічних органів, зокрема місцевого самоврядування. Важливо визначити, яка роль відводиться місцевому самоврядуванню в звичайний час і в умовах воєнного стану. Цей інститут відіграє ключову роль у вирішенні широкого спектру завдань, необхідних для забезпечення нормального функціонування суспільства в сучасних умовах.

У своїх дослідженнях багато вчених правознавців, таких як А. Авер'янов, Г. Атаманчук, А. Буханевич, О. Буханевич, І. Грицяк, Т. Карабін, В. Коваленко, І. Коліушко, А. Колодій, В. Колпаков, досліджували проблематику реалізації повноважень органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування в цілому у галузі конституційного та адміністративного права.